

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» щодо заборони застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії, призначеної особам, звільненим з військової служби»
*(реєстр. № 15090 від 19.03.2026)**

Анотація. В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених законопроектом «Про внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» щодо заборони застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії, призначеної особам, звільненим з військової служби» (реєстр. № 15090 від 19.03.2026). Наведено статистичні дані щодо рівня пенсійного забезпечення військовослужбовців станом на 1 квітня 2026 року.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, солідарна пенсійна система, пенсія за вислугу років, обчислення розміру пенсії за вислугу років, соціальні гарантії.

Вступ.

Гарантування достатнього рівня пенсійного забезпечення є одним з основних завдань держави, яке значно ускладнено наслідками економічної та демографічної кризи, обумовлених війною. Дискусії щодо реформування пенсійної системи України точаться не один рік, а пропозиції щодо заходів реформування можна умовно об'єднати у дві групи: економіко-правові та інституційні. Серед економіко-правових заходів найпоширенішими є пропозиції підвищення пенсійного віку та збільшення розміру єдиного соціального внеску. Щодо інституційних заходів, то переважають ідеї запровадження універсальної базової пенсії та обчислення розміру страхової частини пенсії відповідно до принципів соціального страхування, зокрема і в межах професійних пенсійних схем.

Основна частина.

Пенсія за вислугу років є найпоширенішим видом соціального забезпечення військовослужбовців. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон) право на таку пенсію мають особи, які на день звільнення зі служби мають вислугу двадцять років і більше. Розмір пенсії військовослужбовців залежить від величини грошового забезпечення, яке вони отримували на момент звільнення зі служби або на момент настання права на пенсію.

З 1 березня 2026 року розміри пенсій військовослужбовців підвищені на коефіцієнт збільшення 1,121¹. Окрім того, якщо щомісячний розмір пенсійних виплат (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткових пенсій, цільової грошової

¹ Про індексацію пенсійних і страхових виплат та додаткові заходи щодо підвищення рівня соціального захисту найбільш вразливих верств населення у 2026 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2026-%D0%BF?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81#Text>

допомоги, сум індексації та інших доплат до пенсій), установлених законодавством, крім пенсій за особливі заслуги перед Україною, доплати непрацюючим пенсіонерам, які постійно проживають у зоні безумовного (обов'язкового) відселення та в зоні гарантованого добровільного відселення, в розмірі, що не досягає в осіб з інвалідністю внаслідок війни I групи – 18885 гривень, II групи – 15494 гривень, III групи – 10625 гривень, в учасників бойових дій та постраждалих учасників Революції Гідності – 6197 гривень, таким особам з інвалідністю внаслідок війни, учасникам бойових дій та постраждалим учасникам Революції Гідності виплачується щомісячна державна адресна допомога до пенсії в сумі, що не вистачає до зазначених розмірів².

Водночас якщо розмір пенсії (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством), перевищує 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для осіб, які втратили працездатність (25 950 гривень), то виплата здійснюється із застосуванням понижуючих коефіцієнтів до відповідних сум перевищення³.

Із метою посилення захисту певних категорій пенсіонерів з числа військовослужбовців розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» щодо заборони застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії, призначеної особам, звільненим з військової служби» (реєстр. № 15090 від 19.03.2026) (далі – законопроект), яким пропонується встановити, що «при обчисленні (перерахунку) розміру пенсій, які призначаються відповідно до цього Закону особам із числа військовослужбовців строкової служби та членам їх сімей, забороняється застосування понижуючих коефіцієнтів до суми пенсії з метою обмеження її максимального розміру».

Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Пенсійна система України відчуває низку негативних наслідків від тривалого, а у період війни посиленого впливу зовнішніх чинників, що обумовлює необхідність вжиття певних заходів для збереження фінансової стійкості солідарної пенсійної системи, а у кризових ситуаціях – для забезпечення її функціонування. До таких заходів належить застосування різних видів коефіцієнтів на підставі актуарних розрахунків.

Кожний вид коефіцієнту має своє цільове призначення: оцінка трудового внеску застрахованої особи, забезпечення принципу солідарності та соціальної

² Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії особам з інвалідністю внаслідок війни та учасникам бойових дій: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2010 р. № 656. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/656-2010-%D0%BF#Text>

³ Про Державний бюджет України на 2026 рік: Закон України від 03.12.2025 р. № 4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4695-20#n162>; Про визначення порядку виплати пенсій деяким категоріям осіб у 2026 році у період воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2025 р. № 1778. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1778-2025-%D0%BF#Text>

справедливості, адаптації пенсійних виплат до інфляції, корегування сум поточних виплат тощо. Для солідарної пенсійної системи найбільш характерними є такі коефіцієнти: індивідуальні коефіцієнти заробітної плати (K_z) та страхового стажу (K_s); коефіцієнт заміщення (RR); коефіцієнт щорічної індексації (CPI); коригувальні коефіцієнти, у тому числі бюджетної ефективності, підвищувальні та обмежувальні; коефіцієнт дожиття (P_x) тощо. У низці держав поширеним є застосування коефіцієнту стійкості (RF), який автоматично зменшує розмір пенсії при зростанні середньої очікуваної тривалості життя населення для збалансування витрат пенсійних фондів.

Із врахуванням зазначеного, положення законопроекту, що передбачають заборону застосування обмежувальних коефіцієнтів, які застосовуються до сум перевищення максимального розміру всіх видів пенсій, за деякими винятками, не можуть бути підтримані, оскільки несуть ризик для фінансової стабільності Пенсійного фонду України.

Висновки

Удосконалення законодавства про пенсійне забезпечення завжди є предметом гострих дискусій. Економічні й демографічні наслідки зовнішньої збройної агресії ще довго обумовлюватимуть необхідність організації пенсійного забезпечення з урахуванням фінансових можливостей держави.

Урахування зазначених зауважень дозволить уникнути таких ризиків прийняття законопроекту:

– неузгодженості положень законопроекту з чинними законодавчими актами (щодо проведення щорічних актуарних розрахунків для забезпечення фінансового стану системи пенсійного страхування);

– збільшення видатків Державного бюджету України на забезпечення заходів, пов'язаних із зняттям обмежувальних коефіцієнтів до сум пенсій, що перевищують встановлений максимальний розмір пенсійних виплат.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*